

H A D I TÖRTÉNETEK.

Költ Bétsben, Septembernek 4-dik
Napján.

A Szerimben *) 1788-dik esztendőben,
történt hadi dolgok elő-adásának
folytatása.

Míg a' Zimonnál meg-telepedett seregnek
egy részé, Szabáts vára meg-vételéhez
P való

*) Szerim (Sirmium) egy hajdani Hertzegségnek,
ma Vármegyének a' neve, melly valamivel Uj-
lakon (Illokon) felül kezdodik, és Boszút nevű
folyó - víztől fogva, a' Duna és Száva között,
egész Belgrádig ki-terjed. Szerimnek főbb vá-
rosfai ezek: a' már meg-nevezett Ujlak, Sza-
lánkemén, (Zalánkemén) mellynél a' Tisza a'
Dunába szakad, és a' hol 1691-ben a' Kereszté-
nyek a' Torokokon diadalmaskodtak, Carlovitz,
Pétervára, Zimon, és Mitrovitz. — Carlovitz
azon felül, hogy az ó Hitűek' nagy érdemű
Ersekjekaek, PUTNIK Ur ó Excellenziajának
lakó

való készülétekben hasznosan foglalatoskodott: az alatt, úgymint Aprilisnek 22-dik nap-

lakó helye; nevezetes: A' Törökökkel 1699-dikben ott kötött Békesfégről; valamint *Pétervára*, a' Törökökön, 1716-dikban, EUGENIUS, és Gróf PALFY János halhatatlan emlékezetű Fő Vezérek alatt nyertt ditsősféges győzedelméről. — *Zimon*, nagy dolgokra emlékeztet; de egyfzersmind serkenthet-is hathatossan bennünket. Mert benne végezte diadalmas pályafutását, 1456-dik esztendőben, August. 11-dik napján, ama' győzhetetlen Magyar Héros HUNYADI János, kit félt a' Török, tisztelt a' Keresztényfég, 's tőle meg-fosztatván siratott III. CALIXTUS Pápával edjűtt. — *Mitrovitzban* született Sz. *Demeter*, a' honnan *Dimitrovitznak*-is, és az Apátúr *Abbas S. Demetrii de Sirmio*, neveztetik. — Gróf *Mársilli*, ki a' Pannóniai Régifégeknek olly nagy Búvára volt, azt hiszi; hogy a' *Mitrovitz* helyén 's vidékén fekűdt volna, ama' hires, roppant szép Város, *Sirmium*, mellyben laktak, nem tsak a' *Sirmiumi* Püspökök, 's azok között Sz. *Irenaeus*, a' ki meg-ölettetvén, teste a' Szávába vettetett, és a' kiről hivattatik még ma-is a' Prépost: *Praepostus S. Irenaei de Sirmio*; hanem még a' Tartomány Igazgatói, söt sokszor magok a' Tsáfzárók-is. Benne születtek *Aurelius Probus*, *Valentinianus* és *Gratiannus* Tsáfzárók. *Aurelius Probus* Tsáfzár, *Pannóniában*, leg-először-is, ezen széleffen kiterjedt Város mellé, *Almus* nevű hegyre, plántál-

napján, *Belgrádból* 3000-nél felesébb számú Törökfégg ki-rohant, 's meg-vetette minden mesterfégett, hogy a' *Száva* partján *Besánia* felől kézfírett töltésünket el-ronthassa, 's hidainkat el-égethesse. Ugy láttzott, hogy haszontalanúl tett hofzias tsavargása, 's el-nem sült próbái után, kártékony szándékával fel-hágy, annyival-is inkább, mivel egyg ízben, a' reája ugyan tsak derekassan lövöldözött kartátsainkat nem szivelhetvén, hát-rálni-is kezdett vólt. Talám nem-is merte vólna magát többé szerentséltetni, hanemha a' miéinknek kiáltozáfaikból ki-tanúlta vólna, hogy porok, 's golyóbisfok meg-fogyatkozott; de hogy egygyszer azt észre vehette, leg-ottan hajókra kelvén, a' *Száván* nagy hírtelenféggel által evedzett. Az innentső partron álló, *Kinsky*, és *Lobkovitz* Uhlá-

P 2

nus-

tálatott vólt fzőlöt, 's kéttség kívül azon neme a' fzőlőnek, melly közönféggellen *Szeremi* vagy *Szerimi* zöldnek hivattatik, innen vette nevezetét. — Ezeket rész szerént vettük *Pliniusból*, és *Eutropiusból*, rész szerént pedig *Szörényi* Puspóknek, és *Bonbárdnak*, az elsőnek ugyan *Vindiciae Sirmienses*, a' másodíknak *Topographia Magni Regni Hungariae* nevű munkáikból, a' hol a' mondottaknál többeket-is lehet találni.

taknak pedig keserves jajgatásaikból, származott, és az egész környéket ellenkező indulatokat okozott hangzásokkal betöltötte, inkább lehet gondolni, mint vóltaképpen leírni. — A' Török nem kívánt soká a' *Gyulaiak'* szemekbe nézni, hanem megfordulván, nyakra före hajókra kapott, 's ugyan vólt dolga az evedzőknek. A' magok vitézségeket valóba meg-bizonyított Gyulaiak, győzedelmeknek jeléül, az elnyert négy ágyúknak kettejét is vissza vették a' Törököktől: de elvesztették vitéz Fejket, magok 's mások előtt is méltó kedvesfégeben vólt Kapitányokat *Falleti Urat*, 4. embe-reikkel együtt; 27-en pedig előről kapott sebeikkel, mint meg annyi, jeles vitézségeket ábrázoló béllyegekkel tértek vissza. — F. M. L. Báró *Bechard*, az előtt, a' Bétsi Ingenieur Kadétoknak főbb Előljárója, ekkor pedig *Besániánál* a' töltés hányóknak 's híd tsinálóknak Igazgatója, látván a' veszedelmet, maga is egy *D'Alton* Regementjébéli Ofztállynak eleibe állott, és azt kezdette bátor szívvel kormányozni, de jobb keze hajlásán egy szegletes golyóbis keresztül menvén, vitézségét nem folytathatta, melly sebében azután eggynehány hetek múlva, nagy fájdalomak közt meg is holt: elvesztvén benne kedves Felesége, meg-sirathatatlan

jó

jó Férjét, édes Hazánk olly hív Fiát, a' ki ezen háborúban-is, nagy haszonra fordított tudományával, és különös vitézségével, magának fenn maradandó szép nevet szerzett, 's Hazájának nevelte ditsőségét. — A' *D'Alton* Regimentjéből 93-an mézfároltattak fel, kiknek fejeiket-is mind egyig el-vitte magával az ellenség. Ezeknek száma közzül valók vóltak, Kapitány *Moslenge*, Főhadnagy *Auffenberg*, és *Baptisitx* Zászlótartó Urak. Sebbe estek 140-en, azok között Kapitány *Bouchot*, Főhadnagy *Betta*, nem külömben *Baronio* és *Plunkett* Zászlótartó Urak. A' *Kinszky* és *Lobkovitx* Regimentjeiből, az ágyúk körül forgolódnak, és Vadászok közzül, mind öszvefeggel 27-re megy, az el-esteknek, 's meg-sebesebtedeknek a' száma. — A' Törökök fok hóltjaikat viték-el magokkal, ugyan tsak 105-en maradnak még-is a' viaskodás helyén, kiknek hólt testeikről az oda való, 's a' prédát leső szegényebb föld népe, minden ruhát le-vont. — Bámulással tölték-el mindnyájan, a' kik szemlélték a' hólt Törököknek temérek, 's felette kövér testeiket, és azokat a' miéinknek hólt testeikkel egybe hasonlították. — Hogy *Szabátsnál*, maga a' Fejedelem, már fok ízben ki-mutatott bátor-szivűségének, és mind az előtt, mind kivált

1766-diktól fogva szerzett vitézfégenek remekjét, tsak kevés idő alatt, egész *Európa* várása szerént meg-adta: nagy reménységet nyújtott mindenfelé, hogy el-kezdett hadi pallyáját, azon tüzzel, mellyel hozzá fogott, továbbra is folytattya, 's a' jól tett első lépéshez hasonló szerentsével ki-is futtya. Nem vólt már benne senkinek is kérttsége, hogy mindjárt a' *Szabátsnál* meg-tejendő rendelések után, azon hevenyiben, egyenesen *Belgrádnak* ne vigye győzedelmes feregét, és maga személlyében el ne kezdje II-dik JOSEF, *Nandorfejevára* vivását, a' mellyet már három híres Török Tsászfár ostromlott *), de a' Német Tsászfárok közül, személlyeffen, eddig ugyan tsak egy sem.

Bizo-

*) II. *Amurates* Török Tsászfár, *Belgrád* ellen jött 1437-ben 40,000. válogatott katonáival; az a' két Tsászfárlágokon, és 12. Országokon győzedelmeskedett II. *Mubamed* pedig, 1455-dikben, 400,000. emberrel, kiket mindazáltal mind ketőjoket, HUNYADI ritka vitézfége, szégyennel vissza térített. II. *Soliman* vólt az a' nyertes, a' ki 1521-ben, mikor t. i. nem vólt már többé HUNYADI rá mehetett *Bélgrád* vára meg-vételére, melly attól fogva, egész 167. ezten-dőkig, meg-is maradott osztán, a' Török birto-kában.

Bizonyos pedig, hogy a' katonafág-is, látván szemei előtt vezérlő Fejedelmét, kiének még a' Nagy THERESIA édes Anyai karjai között való szemlélése-is, a' hív Magyarfág szivét már annyira fel-buzdította vala, — kész lett volna tűznek víznek neki menni, törekedvén kiki közzüle szembe tűnő próbáit adni vitézségének, mellynek az érdemet nyomban meg-jutalmaztatható, 's jutalmaztatni meg-is akaró Fejedelem maga fogna lenni Tanúja.

De csak nem leve *Belgrad* ostromából semmi. A' *Szabátson* diadalmaskodott feregeink, azon az úton, mellyen az ellenség földére által mentek, vissza tértek. — Másnak 16-dik napja felé, a' temérdek ostromágyúkat takarították *Zimoba*; készen állottak száma nélkül a' sántz-kosarak; híd-is volt fel-állítva a' *Száva* vizén. Azt gondolta az egész világ, hogy illy nagy készsületek után, csak lessz már valami: azonban egyszerire más parantsolat érkezett, mellynek ereje szerént, a' hidat újra elfzedték, az ostrom-ágyúkat visszaküldötték. Tehát ekkor-is el-haladt *Nandorfejevára* ostroma. — A' teméntelen fegyveres nép, kéntelenítettetett magát, eggy 300. ágyúkkal meg-rakott, igen sok munkába, 's költség-

tségbe került *) töltésen belől, Zimontól fogva hátra Pétervára felé, két mértföldnyi szélességű, és hosszágú Táborában tartóztatni, 's szintén az egész nyarat sűrű fohajráfai között el-tölteni, hogy bár tsak már eggyszer az ellenséggel szembe szállhatna. — Maga, tsupán az ellenség előtt való hofzfas vesztéglés, el-kedvetleníti a' jó katonát: éppen nem lehet tehát tsudálni, ha feregeinknek ábrázattyaikon-is lehetett a' meg-unatkozásnak jeleit szemlélni: kiknek vesztéglésekhez a' számtalan tsipő bogaraknak 's otsmán férgeknek éjjeli 's nappali alkalmatlankodásával eggyütt, a' szörnyű, és majd tsak nem türheterlen hévfég-is hozzá járúlt, olly hévfég, melly miá nem tsak a' fátorokban; de még a' földbe bé-ásott gödrökben sem talátrák helyeket. Olly keményen sütött a' nap, szintén fel-költétől fogva le-nyugtráig, hogy a' fegyver gyakorlás közben által melegedett puska-tsó, a' katonafág markáról, mint valamelly meg-tüzesített vas, a' bőrt le-vitte. — Azonban, a' mi felette különös dolog, a' nappali rekkenő melegséghez képest, sok éjtzakák igen hidegek vóltak. — Ekként küfzködtek

ka-

*) Naponként 3000. ember dolgozott rajta

katonáink, nyúghatatlan veszteglésekben, a' Töröknél fokkal hatalmasabb, 's veszedelmesebb ellenséggel, az ellenek öszve esküdni láttarott éltető állatokkal, az időnek, a' természet rendes folyásával annyira ellenkezett mostoha visszontagsággal, nem különben, mint hajdan a' II-dik FILEP győzhetetlen hajós ferege *) a' szelekkel, és a' haragos Tenger habjaival. Mellyre nézve, nem tsuda, ha még a' leg-erősfebb természetűek-is embereink között, a' tartós tu-fakodást, mellyet eggyyszerre kéntelenítettettek próbálni, bádjadozás nélkül ki nem állhatták; közel 20000. pedig Ispotályra-is szorúltak.

Augus-

*) II. FILEP, Spanyol Országi Király, 1588-dik esztendőben, a' pártos Hibernusok segittségére, Anglia ellen, eggy *győzhetetlen* nevezettel gögösködő hajós fereget küldött, melly 24. millió Tallérokba került; állott 150. hajókból, mellyeken 8000. hajósok, 20,000. gyakorlott katonák, és 2650. ágyúik voltak. — De nem felelt-meg a' *győzhetetlen* hajós fereg maga nevének: mert alig indúlt-el, hogy nagyobb részént a' szélvész Tenger habjai' prédája léve, a' meg-maradt részetskéje pedig az Anglusoknak, és a' velük frigyos Hollandusoknak kezeikre birt. Mi-dön

Augustusnak 28-dik napján költ Irásunk Tóldalékjában, a' 20,000. helyett, hibáffan 2000. nyomtatódott. — Azon Tóldalékhoz hozzá adjuk még a' *Foksáni* győzedelemre nézve, a' következő meg-jegyzésre méltó dolgokat, úgymint: A' Hertzeg, kinek a' THERESIA Rendjének nagyobb keresztjén kívül, ő Felfége maga képét-is, brillianrokba foglalva meg-küldötte, tártotta a' győzedelmi pompát *Foksán* alatt, 12 ágyúkkal való háromszori lövések, és az egész feregnek Salve adásai között, el-énekelte-vén a' *Te Deum laudamus*-t. Ugyan azon napon, az az Aug. 7-dikén, nagy vendégféget adott a' Hertzeg, hol-is minden Generális és Stabális Tiszt Urak jelen voltak. — Az egész fereg egygy napi zsólddal többet kapott, 's még a' mellett lisztet, bort és jühokat. — A' gyalogságnak az-is megvólt ígérve, hogy a' tövis és tsere bokrok között lett által vergődése alkalmatosfágával, öszve szakadozott nadrága 's lábbelije hely-

dön e' szomorú történet hírét meg-vitték vólna a' Királynak, azt felelte hunnyázkodva: ő nem parantsolta, hogy hajós ferege a' szélvészessel Tengerral hartzollyon.

helyett, új fog adódni. — Az ütközet napján, parolának volt ki-adva: *Gott Lob* (Hála Istennek) és *Foksn*. A' Strázsák részünkről JOSEFET, az Oroszok KATHARINát kiáltották. — Olly lehetetlenségnek tartotta az ellenség, az előtte egy órányi járó földre, sűrűen nőtt tövis bokrokkal elegendes 'tserén lehető által verekedését népünknek, hogy arról az oldalról, magát még csak bé sem fántzolta. De mit nem vísz véghez egy bátor szivű, gyakorlott vitézfégű, 's nagy részént már fokot próbált fereg, olly fő Igazgatója alatt, a' kiről meg-jövendölte a' nagy LAUDON előre, hogy az olly dolgokat fog tselekedni, a' millyeneket ő maga kívánna még véghez vinni, ha hanyatlott ideje engedné, 's a' kinek mostani győzedelme után hozzá írott Levelében, nagy indlúattal meg-köszönte, hogy a' Törökökön lett diadalmaskodása által, rajta-is, további lépéseire nézve, melylyeket rejendő, igen fokot segített. — Nem tsuda, hogy az ellenség közzül, 1500, mint maga a' Hertzeg jelentette volt Tudositásában, vagy, a' mint azolta még jobban kibizonyosodott, közel 2000. ember hullott-el, mert mind úntalan 102. ágyúkból tüzeltek részünkről ellene. Pedig a' Huszárok-is fokot le-kaszaboltak. *Lovász* Kapitány Ur,

a' *Barkó* Regimentjéből, maga kezével, csak hamar egymás után kettőt végzett: ki a' világból, a' *Putna* vizénél; valamint *Grabarits* Károly fiatal Strásamester Ur-is, a' *Tsászar* Regimentjéből *Foksan* alatt. — Hogy a' miéink között olly kevesfen estek el, ámbár még mikor a' sűrűség között kezdettek ki-érni, ágyúztak-is ellenekbe a' Törökök, 's hányták feléjük a' granátokat, nem lehet tsudálni, mert a' granátok, többnyire még a' levegő égben, mind széllyel szakadtak, az ágyúk-is, a' körülöttök forgolódnak alkalmatlan vóltok miatt, csak egy emberünket sem ölhették meg. — Részünkről, az el-estek közzé tartozik, a' meg-nevezetteken kívül, *Zsombor* Ur, ez előtt a' *Barkó* Regimentjénél Zászló hordó szolgálatot tett, közelebb pedig az Arnautáknál Kapitányi szép hivatalt viselt bátor szivű jó katona; ki a' *Putnánál*, az első rüz adásfal mindjárt, tsuda mérészféggel az ellenfég közzé ugratott; de ez úttal, életével-is fizette ritka bátorságát.

A' Her. COBURG feregénél, melly még *Foksan* alatt, a' *Milkov* vize mellett áll, 3-an nyertek arany, és 24-en, ezüst érdem pénzt, Aug. 1. napján, magánoffan meg-bizonyított különös vitézségeknak állandó jutalmául. A' nemes *Barkó* Magyar

Lo-

Lovas Régementjéből, tsupán magából 11 vagynak, azon említett 24. nyerteseknek száma között valók, a' kik magokat, az ezüft érdem pénzre méltókká tették: kik között eggynek, *Fischer* Kapitány Ur által le-rajzolt, 's szépen ki-fzinelt valóságos képét, a' Regementnek nagy érdemű és az érdemre másban-is reá esmerő Oberstere, M. *Képtő* Ur, minékünk meg-küldeni méltóztatott, mellyet mi-is azon formában ki-mettzetni, és az érdemes Közönséggel szemléltetni el nem mulatunk, valamint az érdem pénzek formájokat-is, közölvén ugyan akkor mind azt, valamint róllok tudni szükséges.

A' *Bozzai* Passusnál Aug. 3-dikán részünkről 76. embert vesztettünk, kik között némelleyek el-fogattak, u. m. *Székelly* Kapitány *Imgarten* Uron kívül, *Orosz* Regementbéli Főhadnagy *Vetsei* Ur-is, kik mind ketten *Bukarestben* sebbe feküsznek, honnan irtak-is már. — Az ellenfég többet vesztett 400-nál, azok között *Vezérét*-is, *Sülejman* 2 ló-farkú Basát.

A' *Bánátból*. Aug. 28-dikán CLERFE Hadi Tármeſter Ur, a' *Lasmári* ſzoros járáſtól 2000. Török lovasokat, 5. Batalion gyalogſággal, és 11. Oſztály Lovasſággal viſſza vert, el-vevén 30 hadi kéſzűletekkel rakott ſzekereiket, 's egynehány záſzlójai-
kat. Az ellenſég valofágos veſztefégéről, még ezután fog bővebb tudosítás következni. Részünkről az el-eſteknek 's meg-febefe-
dek ſzáma mintegy 30-ra megy.

Erdélyből. A' Toſkana Haſzár Reg. béli Májor, Gr. *Wilhorſzky* Ur, 1. Bat. Gyalog, és más fél Svadron Lovasſággal, Aug. 22-dikén, a' *Veres Toronyi* Paſluſtól, a' hol állott vólt, el-indúlt; 24-dikben *Czapárnál* az ellenſégre olly ſzerentséſſen reá ütött, hogy közzűle ſzázig valónál több ott maradt, a' többi pedig el-ſzéledt. Eggy ágyúr-is vett el tőle. — Ezen történe-
ről való híradáſt-is, fogja még más hoſzſabb Tudosítás követni. — Már több ízben is ki mutatott illy példás vitézſégeért, Oberſt-Lieutenantſágot nyert a' Gróf Ur.

Küldjük a' Fő Vezér Gr. HADIK András Ur képét, ki Aug. 5-én *Futakon*, majd 8. óráig tartott ájúlásba eſett, melly gyászos történet halláſa azt a' ſzomorító, és majd egéllz *Bétset*-is búba meritett hírt okozta, hogy azt a' nagy Embert, a' guta ütötte vólna meg. — Egynehány Német F. M. L. Urak konyveztek — 27-diken még-is jobban lett a' meg-rongált Fő Vezér, és 29-diken igen laſú jóvéſſel *Bétſ* felé indúlt.